

Remissvar avseende Statskontorets rapport Enklare att överblicka riktade statsbidrag Statskontorets förslag till en samlad informationsportal (2024:9), Fi2024/01218

Örebro universitet instämmer i syftet med förslaget och stödjer det pragmatiska förhållningsättet att förorda en informationsportal för att lösa de nuvarande problemen med de riktade statsbidragen. Statskontorets analys av förutsättningar för en informationsportal är för snäv och grund och behöver både breddas och fördjupas med fler alternativ. Ett reviderat batteri av förslag kan utvidgas dels genom att mer precist ta tillvara tidigare utredningars slutsatser, dels genom att föreslå flera tekniska alternativ att dela information på. Synpunkterna på förslaget från Örebro universitet kan sammanfattas som följer.

- Ta bättre till vara på de insamlade behoven och befintliga kunskaperna samt erfarenheter som finns kring kommunernas upplevelse av administrativ börda och deras möjligheter och förmåga att ta del av bidragen.
- Förslaget saknar helt hänsyn till andra tekniska lösningar som Sveriges Dataportal, och möjligheten att göra de aktuella informationsmängderna maskinläsbara och att tillgängliggöra dem via ”application programming interface” (API).
- Det saknas en bredare samhällsekonomisk analys med fler lösningsförslag generellt, och i synnerhet av det förslag som föreligger.
- Det behövs en utförligare inventering av forskningsbehovet om riktade statsbidrag.

Nyttan av en samlad informationsportal

Statskontoret förslag kan enligt deras egen rapport ”bara kan lösa en del av de problem som tidigare studier visar på när det gäller styrningen av kommunsektorn genom riktade statsbidrag.”¹ Örebro universitet menar att dessa grundläggande och relativt omfattande problem inte kan lämnas utan hänsyn, och vill understryka detta ytterligare genom att framföra följande synpunkter.

Ändamål och effektivitet

Det saknas en systematisk genomgång och kategorisering av kommuner och regioners behov i frågan som exempelvis kan ta avstamp i det material Statskontoret samlat in tidigare i uppdraget om Administrativa kostnader i kommunsektorn, men även från andra aktörer som Riksrevisionen med flera. Det handlar mer specifikt om hur tidigare utredningar och erfarenheter måste tas tillvara på i större utsträckning för att adressera de grundläggande problem som identifierats om administrativ börda och bristen på att effektivt och ändamålsenligt kunna ta del av de riktade statsbidragen. Dessa grundläggande problem (beskrivna av bland andra Riksrevisionen i granskning RiR 2017:30) vore mer angelägna att lösa än att skapa bättre överblick i ett system som inte fungerar ändamålsenligt. Man kan

¹ Avsnitt 3.5.

här bland annat fråga sig om det främst är bristande information som gör att kommuner inte söker riktade statsbidrag eller om det mer handlar om en brist på administrativa resurser (och kompetenser). Det finns en del som talar för de senare aspekterna, och i en mötesanteckning från ett möte mellan Statskontoret och den externa referensgruppen ska representanter för de mindre kommunerna uttryckt att ”De stora problemen med de riktade statsbidragen skulle kvarstå. Problemet är att det ändå inte finns någon personal hos kommunerna som kan bevaka, och inte ens bevaka en portal som detta.”²

En betydligt bättre genomgång och presentation av de grundläggande behoven bör i sin tur presenteras på ett sådant sätt att staten får ett bredare och djupare batteri av lösningsförslag och utvecklingsinsatser som i sin tur kan delas upp och prioriteras. Risker är annars att nuvarande förslag blir ytterligare ett symptom på ett felkonstruerat system och de som är i störst behov av stöd står utan det.

Utveckla förslaget och främja ett samhällsekonomiskt fokus

Statskontorets förslag kan vidareutvecklas med hjälpt av följande aspekter.

- Ansvaret för utformning av och förståelse för de riktade statsbidragen borde ligga hos de ansvariga departementen tillsammans med relevanta myndigheter och mottagare. Som förslaget ligger idag förskjuts och fördelas ansvaret längre från problemkällan, samtidigt som det pekar mot en enda lösning med en informationsportal. Departementen kan vara hjälpta av en tydlig och systematiskt beskriven kategorisering av de behov som finns hos kommuner och regioner när de utvecklar stöd och innehåll avseende bidragens utformning och krav. Ett sådant arbete borde göras i samverkan med representativt urval av aktörer.
- Förslaget saknar andra tekniska alternativ med möjlighet att göra de riktade statsbidragen maskinläsbara och tillgängliggjorda via exempelvis API:er. Sverige har frivilliga gemensamma standarder och infrastruktur för API-hantering och standarder för metadatahantering.³ Ett sådant ansvar bör läggas på de berörda departementen och motiveras med det förvaltningspolitiska målet och de nationella principerna för att tillgängliggöra information.⁴ Sådana datamängder kan dessutom publiceras via en befintlig plattform, Sveriges dataportal,⁵ som ansvarar för av Myndigheten för digital förvaltning (Digg), där data- och informationsmängder kan göras sökbara och tillgängliga för alla samhällets aktörer.
- Med alternativa sätt att tillgängliggöra de riktade statsbidragen, öppnas för potentiellt fler aktörer kan bygga tjänster för de aktuella ändamålet. Det kan även skapa konkurrens på den marknad som i dag enligt uppgift från Statskontoret består av en bevakningstjänst från en privat aktör.⁶ Detta

² Minnesanteckningar Externt referensgruppsmöte, från Statskontoret.

³ Se <https://www.digg.se/styrning-och-samordning/ena--sveriges-digitala-infrastruktur/byggblock> och <https://docs.dataportal.se/dcat/sv/>, besökta 2024-11-08.

⁴ <https://www.digg.se/kunskap-och-stod/oppna-och-delade-data/offentliga-aktorer/nationella-principer-for-att-tillgangliggora-information>, besökt 2024-11-08.

⁵ <https://www.dataportal.se/>, besökt 2024-11-08.

⁶ s. 18-19 i Statskontorets rapport.

kan i sin tur kanske öppna för möjligheter att med hjälp av exempelvis AI, strukturera upp och presentera innehållet på mer ändamålsenliga sätt, som till exempel ESV har gjort för SOU:er och semantiska analyser.⁷

Forskningsbehovet

Ur ett universitetsperspektiv vore det värdefullt att säkerställa att en portal, eller annan lösning, kan användas för att samla in datamaterial till forskning. Detta nämns endast i förbigående i förslaget (s. 8 och 17) och forskare nämns då som exempel på en typ av annan aktör som portalen skulle underlätta för. Här borde önskemål från forskarsamhället tas in. Det kan handla om att undersöka kopplingar mellan ansökningar och beslut om bidragen. Forskning på det här området är speciellt angelägen med tanke på att systemet med riktades statsbidrag har kritiserats för bristande uppföljning.

7